

DOBOZY Gyöngyi

A diákok mindennapjai a tanulói munkaterhek vizsgálata az érettségi előtti és utáni 2-2 évfolyamon

Bevezetés

Húsz éve tanítok közgazdászt tanárként, ebből az első öt tanévet csak felnőttoktatásban, a további 15 évet a mai napig is – a felnőttoktatás mellett – közgazdasági szakközépiskola érettségi előtti képzésében, és érettségi utáni OKJ-s szakképzésben. Nagy szeretettel végzem munkám, mindig is érdekelt a diákok iskolai, és iskolán kívüli tevékenysége. Nagyon fontosnak tartom tanárként, pedagógusként, hogy minden tanulóból akkor tudom kihozni a maximumot, ha jobban megismerem őket, ami alapján következtetést tudok levonni az aktuális viselkedésére, a teljesített eredményére, és az egyénnek megfelelően tudom őket segíteni a tanulmányaiban, hogy minél magasabb színvonalon tudjanak teljesíteni. E kutatásomban – első lépésként – főleg szakközépiskolásoknál a tanulói munkaterheket vizsgálom 4 évfolyam (érettségi előtti és utáni 2-2 évfolyamon) diákjainak a hétköznapijaiban.

A kutatás körülményeinek rövid bemutatása

A kutatás 2013/2014. tanév II. félévében – 2014. március 18-tól - 2014. április 30-ig – történt, összesen 455 diák bevonásával 4 régió 6 városában:

- Dél-alföldi Régióban Kecskemét és Gyula városaiban összesen 209 diák töltötte ki kérdőívet, ami a kutatás 46%-át teszi ki,
- Nyugat-dunántúli Régióban szintén 2 városban történt a kutatás: Győrben és Szombathelyen, ami a kutatásom 32%-át teszi ki.
- Közép-dunántúli Régióban Veszprémben 71 diák a kutatásom 16%-a,
- Dél-dunántúli Régióban pedig Kaposváron a 30 diák a kutatásom 6%-át teszi ki.

A kutatás vizsgálata, módszere a kérdőív, melyet elektronikusan töltöttek ki a diákok. A kérdőívben a diákok mindennapjai felől érdeklődtem, 23 kérdést tettem fel, amely kérdések majdnem lefedik a nap 24 óráját. Például reggel mennyi időt töltenek el tisztálkodással, reggelizéssel, mennyi idő alatt érnek be az iskolába, mennyi időt töltenek iskolában és iskolán kívül szakkörön, emeltszintű oktatáson, korrepetáláson, délután mennyi időt fordítanak tanulással, marad-e még szabadidejük, ha igen, akkor mennyi, és azt mivel töltik el, illetve hány órát alszanak hétköznap.

1. ábra *A kutatás színbelyeinek bemutatása régióként és városokként¹*

¹ Forrás: http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyarorsz%C3%A1g_r%C3%A9gi%C3%B3i - letöltés dátuma: 2014. május 18. - *Városok bejelölése saját készítés*

A kutatásban résztvevők létszámának nemenkénti, városenkénti, évfolyamonkénti és iskolatípusonkénti bemutatását (fő), valamint évfolyamonkénti megoszlását (%) az 1. sz. mellékletben mutatom be. A táblázatból megállapítható, hogy a férfiak aránya összességében jelentősen kisebb (27,3%), mint a nőké. A kérdőíveket főleg szakközépiskolások töltötték ki, és ez alapján elmondható, hogy a szakközépiskolai oktatásban inkább a gyengébbik nem vesz részt (ezen kutatás alapján) nagyobb arányban, ami 72,7%-ot tesz ki. A kérdőívet kitöltő diákok 83,1%-a (378 fő) szakközépiskolában tanul, a fennmaradó 16,9% (77 fő) pedig szakiskolában.

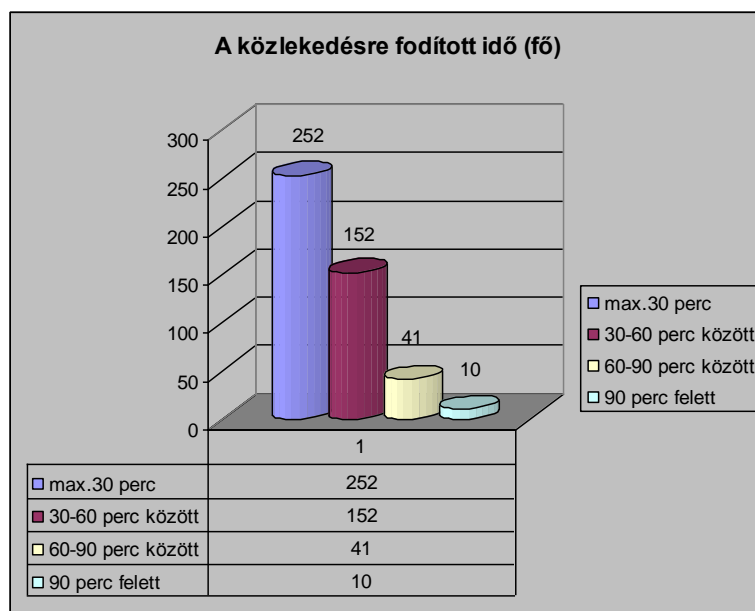
A tanulói leterheltség vizsgálata a kérdőív alapján

Kutatásomban a tanulói munkaterhek vizsgálatát és feldolgozását ugyanolyan szempontok szerint végeztem az összehasonlíthatóság miatt, mint Szénay Márta: *A diákok „munkaideje”*² című cikkében, azon belül is csak a szakközépiskola 12. évfolyamára vonatkozóan. Ezt kiegészítettem az időmérleg-vizsgálat lényegével, hogy majdnem a nap 24 órájára vonatkoznak a felméréseim, és azon belül minden lényeges tevékenységre kiterjednek. A felmérések is, és az eredmények feldolgozása is a napi események időrendi sorrendjében történtek. Fontos, hogy a kérdőív tartalmaz kontroll kérdéseket is, és kiegészül 2014. októberében 45 fővel kontroll kérdőív kitöltésével is. Mindkettő a felmérés, kutatás pontosabb, valóságnak megfelelőbb adatok szolgáltatását támasztja alá.

Hétköznap reggelente a tisztálkodásra, reggelizésre, és utazásra fordított idő elemzése

A diákok többsége 15-30 perc idő alatt készül el reggelente a felkeléstől számítva, ez a kutatás közel felét (43% -át) teszi ki. A felmérésben részt vettek 27%-ának (124 fő) 30-45 percre van szüksége ahhoz, hogy reggel felkelés után tisztálkodjon, és reggelizzen, és majdnem 20%-ának (1/5-ének, 88 főnek) csupán 15 percre, míg 11%-uknak (48 főnek) majdnem 60 percre. Átlagosan a vizsgált 455 főnél 28,3 percre van szükség a felkeléstől az iskolába indulásig a tisztálkodásra, és a reggelizésre (1. sz. táblázat 1. sorának átlageredménye – későbbiekben mindig így hivatkozom az átlageredményt).

Az iskolába jutáshoz az utazásra fordított időt vizsgáltam. A 455 fő által adott válaszok eredményét mutatja be az 2. ábra. A diákok 56%-a (252 fő) maximum 30 perc alatt ér be reggelente az iskolába. Ebbe a létszámba benne vannak a bejáró tanulók is.

2. ábra: *A diákok közlekedésre fordított idejének bemutatása időintervallumonként*

Forrás: saját készítés a kérdőívek összesítésekor készített táblázatok alapján

² Szénay Márta: A diákok „munkaideje” - <http://www.ofi.hu/tudastar/tanulok-munkaterhei/diakok-munkaideje.1.> ábrarészlet (letöltés dátuma: 2014. november 14.)

A diákok 33%-ának (152 főnek) már 30-60 perc közötti időre van szüksége ahhoz, hogy eljusson a középfokú oktatási intézménybe. A fennmaradó 41 főnek (9%) már 1-1,5 óra, 10 főnek (a kutatott létszám 2%-nak) több mint 1,5 óra szükséges ahhoz, hogy reggel legkésőbb $\frac{3}{4}$ 8-ra iskolára kész állapotban a saját termében várja a tanítás megkezdését. Ez utóbbi 10 tanuló Gyulán, Győrben, és Szombathelyen jár iskolába, és ebből a gyulai diákok aránya 50%, akik szakiskolások. A fennmaradó 5 tanuló Győrben és Szombathelyen 13. és 14. évfolyamra, szakképzésre járnak. Ha átlagban nézem a közlekedésre fordított időt, akkor 40,4 perc szükséges a reggeli utazáshoz. Azt viszont tudjuk, hogy az iskolai tanórák és az esetleges különórák után ismételtlen ugyanennyi időre van szükség a délutáni hazautazáshoz (1. sz. táblázat 2. és 7. sorának átlageredménye a későbbi korrekcióval korrigálva).

Vizsgáltam továbbá, hogy a tanulók az oktatási intézmény városában laknak-e, vagy annak vonzáskörzetében, esetleg nagyságrenddel távolabb (bejárók, nem bejárók), illetve kollégiumban. A kutatásban résztvevő 455 főből nagyon magas a bejárók száma (270 fő), ami közel 60%-ot tesz ki. Ha évfolyamonként nézem a bejárók arányát, akkor a 14. évfolyam az, ahol legtöbben más városban készülnek fel az OKJ-s szakmai vizsgákra. Az ő arányuk 27,4% az összes bejáró tanulókéhoz képest. A fennmaradó három évfolyamon közel azonos a bejárók aránya: 25,6%–24,0%–23,0%. A nem bejáró tanulók –vagyis az oktatási intézmény városában lakó diákok- a bejáró tanulókhöz képest az összes kutatásban résztvevőknek csak 37%-át teszik ki, vagyis 166 fő a 455 főből. A fennmaradó 19 fő (4%) kollégista. A bejáró tanulók 72%-a (195 fő) jár be több mint 15 km távolságról minden reggel az iskolába. Ez azt jelenti, hogy az oktatási intézmény vonzáskörzetében sok olyan kisebb település van, ahol nincs középiskola, ahol az általános iskolai után a diák a tanulmányait tudná folytatni. Nyilván az is benne van, hogy esetleg nem abba a helyben lévő iskolában szeretne továbbtanulni, de ismerve a városok földrajzi elhelyezkedését, ennek kisebb a valószínűsége.

Az iskolai tanórák heti óraszám a az érettségi előtti képzésben, az OKJ-s szakképzésben, és a szakiskolában
A felmérés (mint már említettem) 2013/2014. II. félévben történt, ami azt jelenti, hogy még a 2004/2005-ös tanévtől érvényes jogszabály szerinti kerettanterveken alapuló helyi tanterv szerint tanulnak még, amely szerint: „Egy tanuló heti óraszám a 9-12 évfolyamon a következőkből tevődhet össze: 30 óra/hét: kötelező a közoktatási törvény 52.§ (3) alapján és legfeljebb 3 óra/hét a kerettantervi rendelet 8.§ (2) alapján. Így a tanuló heti óraszám a nem kötelező tanórai foglalkozások felhasználásával legfeljebb 33 óra/hét lehet. Ettől eltérni csak a kerettantervi rendelet 8.§ (3)–(4) bekezdésének megfelelően lehet.”³

Az érettségi előtti ágazati szakképzésnél

2013. 09. 01-vel indult az új kerettanterv szerinti szakképzés, ami szerint felmenő rendszerben (először 2017. májusában) kötelező lesz szakmából érettségi vizsgát tenni ötödik érettségi tárgyként. A szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. számú törvény 8.§ (5) bekezdése alapján „Az adott szakképző iskola típusára és évfolyamára – a nemzeti köznevelésről szóló törvényben – a nappali rendszerű oktatásra meghatározott tanulói éves kötelező összes óraszám szakmai elméleti és gyakorlati képzésre rendelkezésre álló részének legalább kilencven százalékának tartalmát a szakképzési kerettanterv állapítja meg. A szabadon hagyott időkeret szakmai tartalmát a szakképző iskola szakmai programja határozza meg.”⁴ A 3. ábrából kitűnik, hogy az új kerettanterv szerint a diákok munkaterheinek a heti kötelező óraszámok 35-36 órára növekedtek. Ebben az óraszámokban már benne van képző intézmények által alkalmazható tíz százaléknyi – heti 4 óra – szabadsáv, mert az a tapasztalatom, hogy képző intézmények éltek ezzel a lehetőséggel.

³ A kerettantervek alkalmazása – NEFMI, Budapest,

www.nefmi.gov.hu/letolt/kozokt/kerettanterv_alkalmazasa.rtf - 2000. (letöltés dátuma: 2014. október 29.)

⁴ Forrás: A szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. számú törvény,

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a1100187.TV (letöltés dátuma: 2014. október 28.)

Óraterv a kerettantervekhez – szakközépiskola				
Tantárgyak	9. évf.	10. évf.	11. évf.	12. évf.
Magyar nyelv és irodalom	4	4	4	4
Idegen nyelvek	3	3	3	3
Matematika	3	3	3	3
Történelem, társadalmi és állampolgári ismeretek	2	2	3	3
Etika			1	
Biológia – egészségtan		2	2	1
Fizika	2	2	1	
Kémia	2	1		
Földrajz	2	1		
Művészetek*		1		
Informatika	1			
Testnevelés és sport	5	5	5	5
<i>Osztályfőnöki</i>	1	1	1	1
<i>Szakmai tárgyak órakerete, amelyből 1 óra (szakmai irányú képzésre) szabadon tervezhető**</i>	6	7	8	11
Szabadon tervezhető órakeret	4	4	4	4
Rendelkezésre álló órakeret	35	36	35	35

*A négy művészeti tárgy (Ének-zene, Vizuális kultúra, Dráma és tánc, Mozgókép-kultúra és médiaismeret) kerettanterveiből szabadon választhatóan tölthető fel a Művészetek órakerete.

**A szakképzési kerettantervek alapján, ágazatonként különböző tartalommal.

3. ábra: *A szakközépiskolában alkalmazott óraterv az új kerettanterv szerint*⁵

Az érettségi utáni OKJ-s képzésben a 2013/2014-es tanév eléggé megosztott volt. Ez abból adódott, hogy a 13. évfolyamokon már a 2013. szeptember 1-jétől érvényes új kerettanterv szerint kellett oktatni, míg a 14. évfolyamokon két fajta kimenő szakképzés is tanult. Az egyik, a régi modulrendszerű szakképzés, a másik pedig a szakközépiskolák által szervezhető felsőfokú szakképzés utolsó évfolyama. A szakképzésen az új kerettanterv szerinti heti óraszám – szintén 2013. szeptember 1-jétől – a pénzügyi-számviteli ügyintézőknél 35 óra/hét szabadsávval együtt⁶

A különórákra fordított idő az iskolában, és iskolán kívül

A különórák között külön vizsgáltam a szakkörre, az emeltszintű oktatásra, és a korrepetálásra fordított időt. Az első két különóra csak az iskola falai között jellemző, míg a korrepetálás inkább iskolán kívül. Ez utóbbi járul hozzá az ún. „árnyék-iskolarendszer” kialakulásához, ami a mai napig is a szülők részéről jelentős anyagi forrást vesz igénybe, a diákok részéről pedig elég sok szabadidőre van szükség. Itt még érdemes megemlíteni azt az utazásra fordított időfelhasználást, amire szükség van, hogy odaérjen a diák a magántanárhoz, majd haza.

A különórák közül a szakkörre kapott eredmény összesítésnél a kutatásban résztvevő 455 diák közül csak 47 fő az, aki jár szakkörre, ez mindössze 10,3%-a az összes diáknak. Nézőpont kérdése a kapott eredmény „helyes” értelmezése. Általában csak azok járnak szakkörre, akik kiemelkednek az átlagos tanulók közül, és valamilyen országos versenyre-, vagy emeltszintű érettségire készülnek. Ha megvizsgálom, hogy városonként hogyan oszlik el a fenti létszám, akkor azt látom, hogy a 47 szakkörre járó tanulóból 62%-a (29 fő) az, aki kecskeméti tanuló. A többi városban 4,2% és 12,8% között szór a szakkörre járók aránya

⁵ Forrás: http://eduline.hu/kozoktatas/2013/1/29/uj_kerettantervek_kozoktatas_tantargyak_ora_BO74EW
<http://kerettanterv.ofi.hu/> (letöltés dátuma: 2014. október 28.)

⁶ Forrás: https://www.nive.hu/index.php?option=com_jumi&view=application&fileid=7&tip=kpr (letöltés dátuma: 2014. november 01.)

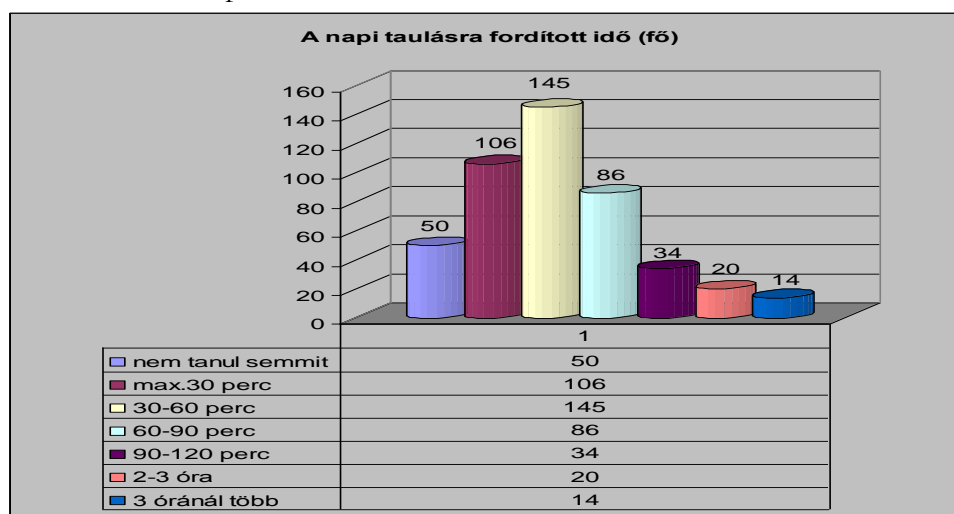
Ezek után külön vizsgáltam a szakkörre járókat, hogy ők mennyi időt töltenek hetente szakkörön. Ebből kitűnik az, hogy a szakkörre járókból 26 fő (55%) az, aki heti 2 órában jár szakkörre, 18 fő (35%) pedig csak heti 1 órában. A fennmaradó 3 fő legalább 3 órát tölt hetente valamilyen szakkörön. Átlagban, ha a teljes kutatás sokaságát vizsgálom, akkor hetente átlagban 0,17 óra, vagyis 10,5 percet tölt 1-1 tanuló szakkörön, naponta 2,1 percet.

A különórák közül az emeltszintű oktatást azok az érettségire készülő tanulók veszik többnyire igénybe, akik emeltszinten szeretnék érettségizni valamelyik tantárgyból. Ez a tantárgy lehet kötelező tantárgy (magyar nyelv és irodalom, matematika, történelem, idegen nyelv), vagy szabadon választott 5. tantárgy. Emeltszintű oktatásra csak a 11. és a 12. évfolyamosok járnak, és 1 fő Veszprémben a 14. évfolyamosok közül. A fakultációra járók aránya 24% (109 fő) a kutatott létszámon belül, ami majdnem negyede a vizsgált sokaságnak. Ha városonként nézem, akkor a 109 főből Kecskeméten 87 fő jár emeltszintű oktatásra, ők az összes fakultációra járók 80%-át teszik ki. Szombathelyen 13 fő (12%), Veszprémben pedig 9 fő (8%) jár. Az emeltszintű oktatásra járók közül 72 fő (66%) az, aki heti 2 órát tölt fakultáción, és 31 fő (28%) az, aki több mint 2 órát. Ebből a 31 főből 27 fő Kecskemétre jár iskolába, és ők heti 4 órát töltenek fakultáción, mert kettő tantárgyból szeretnék emeltszinten érettségizni. Átlagban, ha a teljes kutatás sokaságát vizsgálom, akkor hetente átlagban 0,59 órát, vagyis 35,5 percet tölt 1-1 tanuló szakkörön, naponta 7,1 percet.

A korrepetálásokra fordított időt az iskolában, és az iskolán kívül szintén a különórák kategóriájában vizsgálom. A kapott eredmény meglepő számomra, mert a vizsgált sokaságnál csak közel 20% (90 fő) jár valamilyen korrepetálásra, ebből 42 fő (a korrepetálásra járók 47%-a) hetente csak 1 órát tölt korrepetáláson, míg 39 fő (43%-a) hetente 2 órát, a fennmaradó 10% (9 fő) pedig legalább 3 órát tölt el. Átlagban, ha a teljes kutatás sokaságát vizsgálom, akkor hetente átlagban 0,33 órát, vagyis 20 (19,8) percet tölt 1-1 tanuló korrepetáláson, az naponta 4,0 perc.

Hétköznap, az otthoni (délutáni) tanulásra szánt idő

A délutáni tanulásra fordított idő szempontjából (4. ábra) a vizsgált 455 fős sokaságból 50 fő (a sokaság 11%-a) nem tanul semmit egyik tanítási napról a másikra. Meglepő számomra, hogy a végzős 12. és 14. évfolyamosok (14 és 17 fő) közül vannak a legtöbben, akik nem készülnek a következő tanítási napra. Legjellemzőbb, hogy a diákok (145 fő) naponta 30-60 perc közötti időt készülnek, ami 32%-a az egész sokaságnak. Maximum 30 percet tanul naponta 106 fő, egy-másfél óra között 86 fő tanul, ami majdnem 20%-ot tesz ki. A 1,5-2 óra közötti tanulást 34 fő jelölte be, ami 23%-a a vizsgált létszámnak. Naponta 3 óránál többet csak 20 tanuló tanul, ami mindössze 3%-a a vizsgált létszámnak. Ők szinte arányosan helyezkednek el mind a négy évfolyamon (5-4-5-5 fő). Átlagban: ha a teljes kutatás sokaságát vizsgálom, akkor naponta 58 percet tanul otthon a diákok a következő tanítási napra.

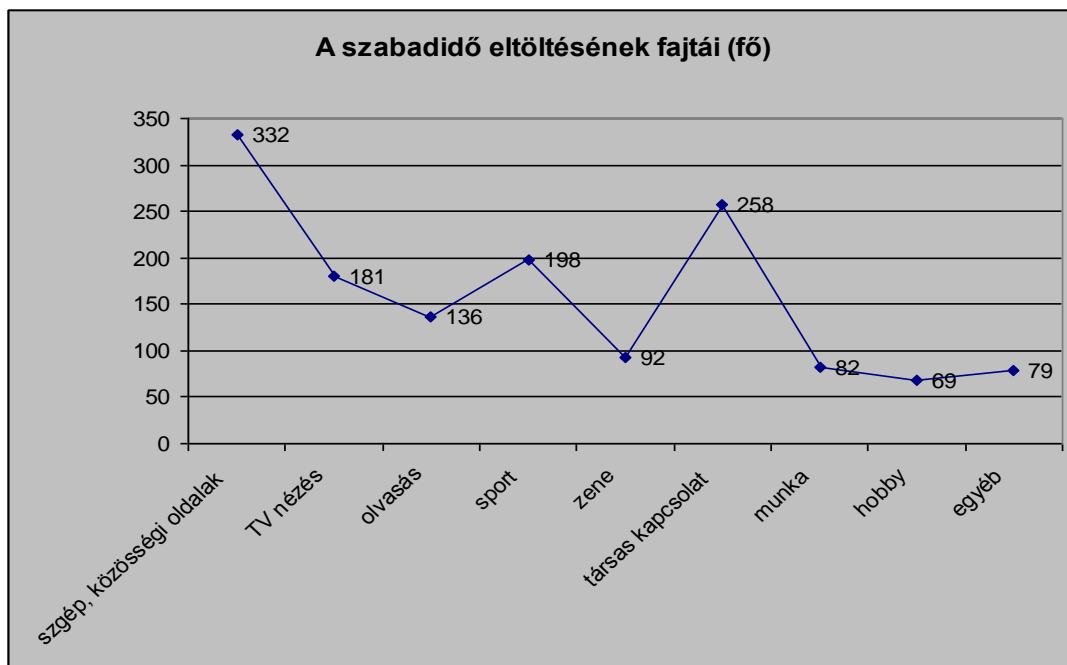

4. ábra: *A napi tanulásra fordított idő időintervallumonként*
 Forrás: saját készítés a kérdőívek összesítésekor készített táblázatok alapján

A délutáni szabadidő elemzése

A délutáni szabadidő elemzésén belül vizsgálom azt, hogy van-e a diákoknak szabadideje, vagy nincs, de ha van szabadideje akkor mennyi, és azt mivel tölti. Nagyon kevés azon diákok száma (33 fő) és aránya (7%), akiknek nincs semmilyen szabadideje. Ők szinte arányosan helyezkednek el évfolyamonként, viszont Kecskeméten tanulnak a legtöbben, akiknek (17 fő–52%) nincs szabadidejük. A jellemző szabadidő hossza 30 perc és 120 perc között van, ami a vizsgált sokaság 58%-át teszi ki. Nagyon magasnak tartom azon tanulók létszámát (136 fő), akinek 2 óránál több szabadideje van, ez a 455 főnek a 30%-át teszi ki. Átlagban, ha a teljes kutatás sokaságát vizsgálom, akkor naponta (minimum) 83 perc szabadidővel rendelkezik egy-egy tanuló (1. sz. táblázat 10. sor).

A szabadidős tevékenységek fajtáinál 9 lehetséges válasz közül (5. ábra) több szabadidős tevékenységet is választhattak a kérdőív kitöltői. Jellemzően 3-3 szabadidős elfoglaltságot jelöltek be átlagban. A legnépszerűbb szabadidős tevékenység a számítógépezés, a közösségi oldalakon való „lógás”, valamint a társas kapcsolat ápolása, amikor a barátjával, barátnőjével tölti a szabadidejét a diák. A számítógépet a vizsgált sokaságból 332 fő, vagyis 73% részesíti előnyben, míg 57%-nak (258 főnek) van barátja/barátnője, akivel szívesen tölti a szabadidejét. A tévé nézése, a sportolás, és az olvasás csak közepes helyet foglalnak el a szabadidős tevékenységek között, átlagban közel 40%.

5. ábra: *A szabadidő eltöltésének fajtái (fő)*

Forrás: saját készítés a kérdőívek összesítésekor készített táblázatok alapján

Megdöbbenő számomra, hogy a diákok 18%-a (82 fő) vállal munkát (ebből 38%-a kecskeméti), és/vagy kényszerül dolgozni a nappali tagozatos iskola mellett. Ők főleg diákmunkát vállalnak azért, hogy meg tudjanak élni, mert szüleiknek nincs lehetőségük a család megélhetéséhez a pénzt előteremteni. Sajnálatos az, hogy ebből a 82 főből 16-16 fő jár a 11. és 12. évfolyamra, a fennmaradó 50 fő pedig szintén fele-fele arányban a 13. és 14. évfolyamra.

A kutatás felmérése szerint 69 főnek van hobija (15%), és 79 fő (17%) jelölt be egyéb tevékenységet, amelyek az alábbiak városonként: a kecskeméti diákok hobija és egyéb szabadidős tevékenységei: kutya etetése és sétáltatása, kertészkedés, kisebb testvérre vigyázás, táncolás, iskola után a suliban játszás (ping-pong, vagy csocsó), nyelvtanulás, hegedülés. Gyulán a szakiskolás diákok szabadidős tevékenységei: motorozás, focizás, biciklizés, hímzés, táncolás, háziállattal való foglalatosság (kutya). A győri szakiskolás diákok az alábbiakkal foglalkoznak hobbyként: úszás, lovaglás, kutyázás, kosarazás, rajzolás, zeneszerkesztés, táncolás, focizás (ez utóbbiak több diáknál). A győri szakképzős diákoknál: kutyasétaltatás, táncolás, festés, vásárolás, nyelvtanulás, focizás,

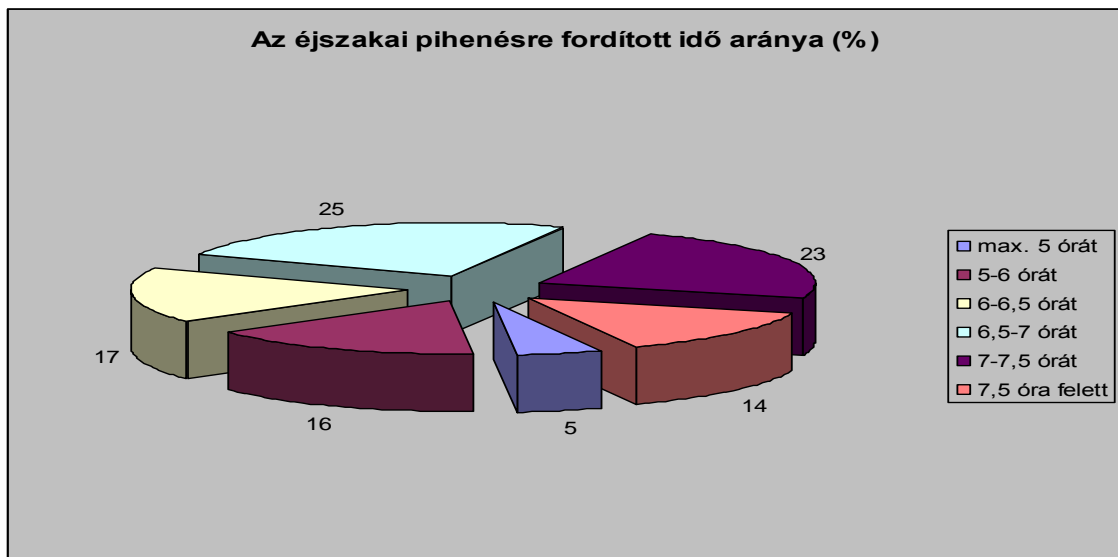
bulizás, Szombathelyen sorozat nézése interneten, focizás, edzés, görkorcsolyázás, kézműveskedés, filmnézés, kutyasétáltatás. Veszprémben a diákok: lovagolnak, takarítanak, verset írnak, motoroznak, rajzolnak, varrnak, táncolnak, sütnek-főznek, gördeszkáznak szabadidejükben, a kaposváriak hobbyja: gitározás, számítógépes programozás, autók felújítása, beszélgetés szülőikkel, filmnézés, horgászás, zene vágása, saját sci-fi írása.

A délutáni szabadidő mellett a szülőknek való segítség időtartamának vizsgálata

A délutáni elfoglaltságból a szülőknek való segítség időtartamát külön vizsgáltam. A vizsgált sokaságnál 56 fő (12%) az, aki nem szokott délutánonként a szüleinek segíteni a háztartási, vagy ház körüli munkában. Legtöbbször maximum 30 percet segítenek, ami 172 főt jelent, ez összes létszám 38%-át teszi ki. Elég sokan vannak (76 fő – 17%) akik több mint 1 órát segítenek hétköznap délutánonként még a tanulás mellett a szüleinek. Átlagban, ha a teljes kutatás sokaságát vizsgálom, akkor naponta közel 38,8 percet segít egy-egy tanuló hétköznaponként a szüleinek (1. sz. táblázat 9. sor).

Hétköznaponként az éjszakai pihenésre fordított idő

Hétköznaponként az éjszakai pihenésre fordított időtartamnál a kutatásom összesítése alapján (6. ábra) nagyon soknak találok a vizsgált 455 főből azt a 173 főt diákot (kb. 38%), akik hétköznap éjszakánként, maximum 5 órát, 5-6 órát, illetve 6-6,5 órát alszanak.

6. ábra: *Az éjszakai pihenésre fordított idő aránya (%)*

Forrás: saját készítés a kérdőívek összesítésekor készített táblázatok alapján

Hetente rendszeresen 5-6,5 órát aludni éjszakánként nagyon kevés ahhoz, hogy az ember kipihenje magát, és másnap fitten, üdén jelenjen meg az iskolában. A tanári munkám során szerzett tapasztalataim is ezt támasztják alá, mert nagyon sokszor látom órán, hogy a tanulók nem tudnak koncentrálni, lefekszenek a padra, és próbálnak pihenni, néha aludni is. A tanulók többsége (218 fő) 6,5-7 óra, és 7-7,5 óra között alszik hétköznap éjszakánként, ami összesen majdnem fele (48%-a) a vizsgált létszámnak. Az én kutatásom alapján mindössze 62 fő (közel 14%) azon diákok létszáma és aránya, akik többet pihennek éjszakánként, mint 7,5 óra. Átlagban, ha a teljes kutatás sokaságát vizsgálom, akkor hétköznaponként az éjszakai pihenésre fordított idő 6,9 óra tanulónként. (1. sz. táblázat 11. sor: 6,9 óra x 60 perc = 414 perc).

Kontroll kérdések, kontroll kérdőív, személyes interjúk

A kérdőívembe beépítettem kontrollkérdéseket, ami közé beletartoznak az alábbiak: Reggel hány órakor kelsz hétköznap? (kérdőív 4. kérdése), Este hány órakor fekszel le? (kérdőív 22. kérdése),

Hány órát alszol hétköznap? (kérdőív 23. kérdése). A 4. és a 22. kérdés eredményeképp matematikailag ki kellene jönni a 23. kérdésre adott válasznak, hogy mennyi órát tölt alvással hétköznap. A kérdőívek feldolgozása után kapott eredményt nem tartottam valósnak, ezért külön átnéztem és feldolgoztam a kontrollkérdésekre kapott válaszokat is, és az alábbi jellegű válaszokkal találkoztam tömegesen: este 21.00-21.30 között fekszik le, reggel fél 6 – 6 között kel, éjszaka 5-6 órát alszik. Ez matematikailag nem helyes, mert 8,5 órát alszik éjszaka, és így az igazi eredmény nagyságrenddel (legalább 2 órával) eltér a válaszadó „alvásérzetétől”.

2014. októberében Kecskeméten 45 fővel ún. kontroll kérdőívet töltöttem ki a fentiek miatt is, és az miatt is, hogy a kérdőívem nem teljesen fedi le a nap 24 óráját. A kérdőív kitöltését követően személyes interjúk keretében elbeszélgettem a diákokkal a feldolgozásom során felmerülő kérdésekről is. Az alábbiakat tudtam meg többek között, ami alátámasztja a feltételezéseimet: „azért ír be kevesebbet az éjszakai alvásidőre vonatkozóan, mert nem tudja magát teljesen kipihenni, felkeléskor az az érzete van, hogy alig aludt valamit, és megdöbbenő volt számukra is, amikor szembesítettem őket a tényleges alvásidővel, valamint az „alvásérzetből” származó idővel. Elmondták továbbá azt is, hogy reggelente inkább korábban állítják be az ébresztőórát, hogy mire ténylegesen felkelnek, az között 15-45 perc is eltelik, de természetesen a kérdőívbe válaszként a kevesebb alvásidőt jelölték be. Nagyon sok diák azért kel korábban, hogy még tanuljon, a 12. évfolyamtól jellemző a kávézás, esetleg a dohányozás, valamint nagyon sok családnak van háziállata, és reggelente sok tanuló besegít pl. a kutyaetetésbe. A bejáró tanulók, de még a városiak sem vették bele a válaszokba azt az időt, amíg a lakásról eljutnak a buszmegállóig, és azt sem, hogy a közlekedési eszköz nem közvetlenül az iskola mellett áll meg, hanem 10-20 percet még gyalogolni kell, hogy beérjen az oktatási intézménybe, valamint a különórákra járásra fordított közlekedési idő sem került be a válaszokba. A bejáró tanulóakra jellemző inkább, hogy 15-30 perccel korábban érnek be a suliba, mert csak így jön a tömegközlekedési eszköz. Az iskola után a diákok 65%-a elmegy ebédelni (kb.20-30 perc), valamint kb. 15%-a nem megy haza közvetlenül, hanem az iskolában tölti az osztálytársakkal, és játszanak (nálunk az aulában van ping-pong és csocsó asztal), beszélgetnek, és van olyan kieső idő a diákok legalább felénél, amikor „csak úgy elvan”, és nem csinál semmit.”⁷ Átlagban az alvásérzet és a tényleges alvás közötti különbség 113 perc (1. sz. táblázat 12. sor). A fennmaradó idő, amire a kérdőívemben nem kérdeztem rá, 218,9 perc, de ezen időt a fenti tevékenységek lefedik a szóbeli személyes interjúkon elmondottak alapján. (1. táblázat 13. sor).

⁷ Forrás: személyes interjúk a kontroll kérdőívet kitöltő diákokkal 2014. október 20-22. között.

Kutatásom eredményeinek összegzése, korábbi kutatással való összehasonlítása

A kutatásomban vizsgált diákok mindennapjaiban a tanulói munkaterheket többféleképpen összesítettem, melyet az 1. táblázatban mutatok be, ahol a kiindulópont a 2003-as kutatás adatai. A **kiemelt sorok a napi, illetve a „heti diákmunkaidő” részét képezik.**

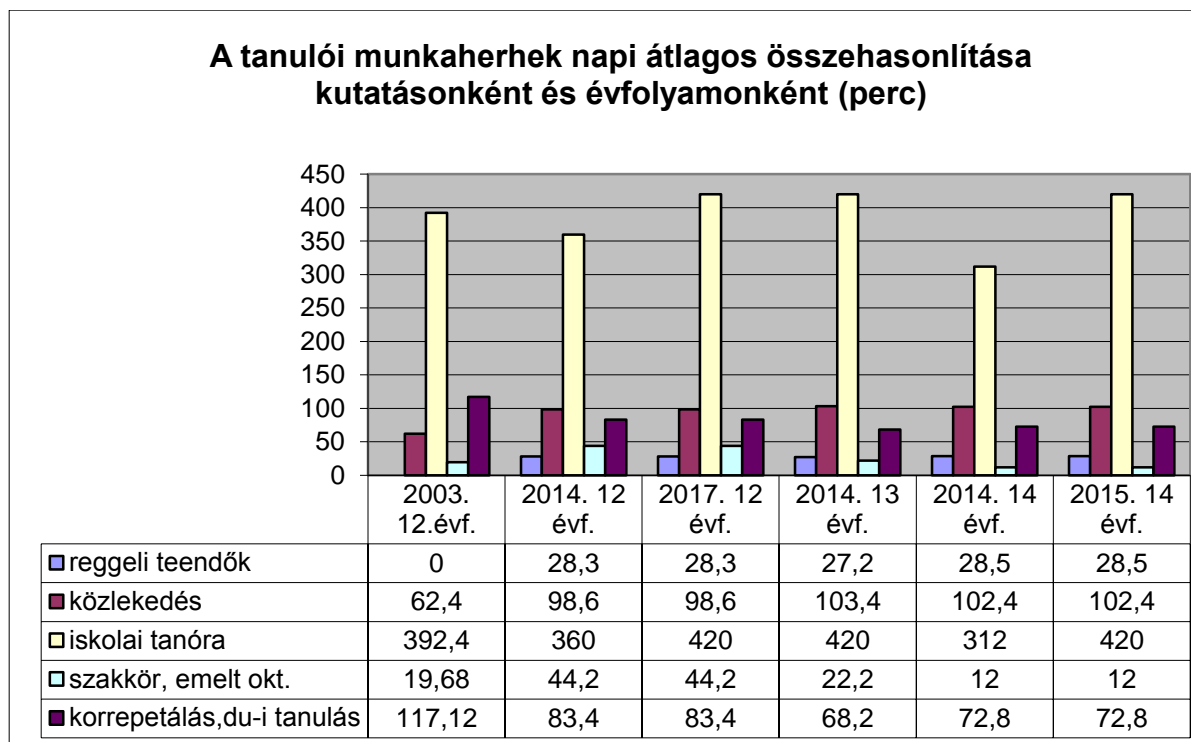
1. táblázat: A kutatások eredményeinek összefoglalása és összehasonlítása (perc)

Sor-szám	Tevékenység megnevezése	2003-as kutatás eredményei 12.évf. ⁸	Kutatásom eredményei 2013/2014. II. félévében ⁹				
			átlag-eredmény	kérdőív intervalluma	12. évf. átlaga	13. évf. átlaga	14. évf. átlaga
1.	Reggel tisztálkodás, reggelizés	-	28,3	15-60	28,3	27,2	28,5
2.	Közlekedés reggel, és délután	31,2	50,4	15-90	49,3	51,7	51,2
3.	Iskolai tanóra – régi /Új kerettanterv szerint	392,4 -	372	348-432	360/420	- 420	312/420
4.	Szakkör	19,68	2,1	60-180	21,6	22,2	0
5.	Emeltszintű oktatás	-	7,1	60-240	22,6	0	12
6.	Korrepetálás	17,52	4,0	60-180	20,4	20,5	16,2
7.	Közlekedés délután	31,2	50,4	15-60	49,3	51,7	51,2
8.	Délutáni tanulás	99,6	58	0-200	63	47,7	56,6
9.	Szülőknek segítség	30,0	38,8	0-70	32,2	37,9	41,4
10.	Szabadidő	138,6	83	0-180	96,7	103	90,1
11.	Éjszakai pihenés	454,2	414	300-480	395	398	407
12.	Kontroll kérdések, kontroll kérdőív korrekciója	-	113	-	113	113	113
13.	Fennmaradó idő	225,6	218,9	-	188,6/ 128,6	- 147,1	260,8/ 152,8
14.	Összesen: (24 óra x60 perc)	1.440	1.440	-	1440	1440	1440
15.	Heti „diákmunkaidő” (óra) régi képzés szerint	49,8	47,7	-	51,2	-	44,0
16.	Heti „diákmunkaidő” (óra) új kerettanterv szerint	-	47,7	-	56,2	53,4	53,0

A fenti táblázatban kiszámoltam egy átlageredményt, amiben mind a 455 diák válaszában az átlaga szerepel tevékenységenként a nap 24 órájára vonatkozóan. Utána összesítettem a kérdőíveket külön a 12. évfolyamosokra (mert a 2003-as kutatásból a 12. évfolyamos szakközépiskolás adatokkal tudtam összehasonlítani), majd külön kiszámoltam a szakképzési osztályok két évfolyamára, ahol a 13. évfolyamon már az új kerettanterv szerint tanulnak a diákok 2013. szeptember 1-jétől a komplex rendszerű OKJ-s képzésben. Ezen kívül a 14. évfolyamra, ami „kimenő képzése” a régi modulós rendszerű OKJ-s képzésnek, de ez mellett az érvényes jogszabályok ismeretében „megterveztem” a 2014/2015-ös tanévtől a 14. szakképzős évfolyamos diákok várható munkaterheit is.

⁸ Szénay Márta: A diákok „munkaideje” - <http://www.ofi.hu/tudastar/tanulok-munkaterhei/diakok-munkaideje> - letöltés dátuma: 2014. november 14

⁹ Saját készítés a kérdőívek összesítésekor készített táblázatok alapján

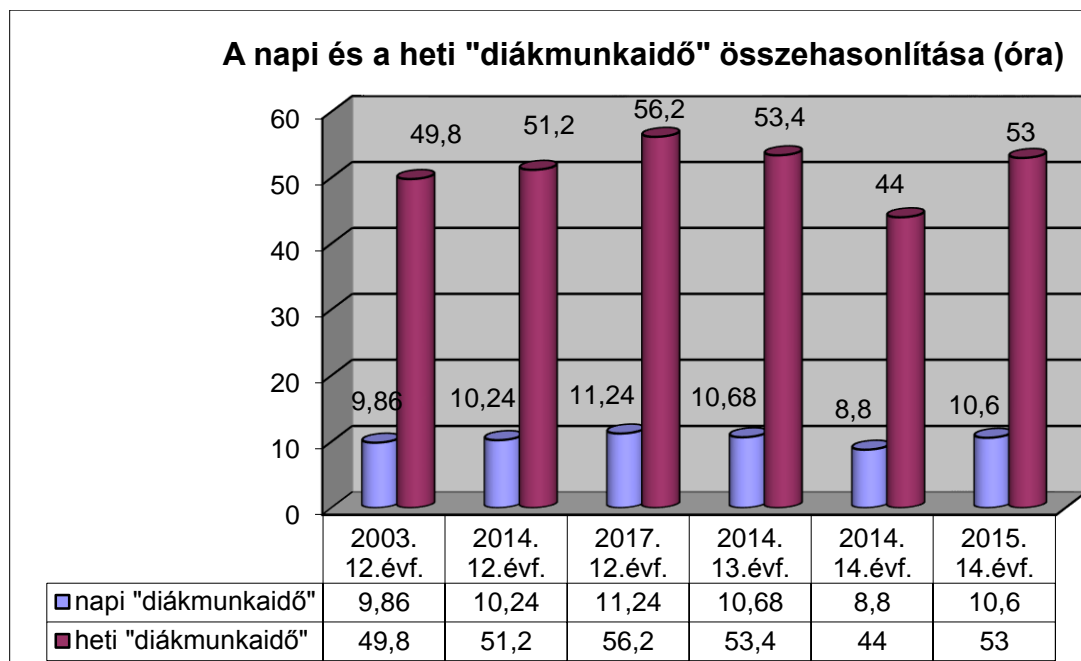

7. ábra: A tanulói munkahetek napi átlagos összehasonlítása kutatásonként, évfolyamonként (perc)

Forrás: saját készítés a kérdőívek összesítésekor készített táblázatok alapján

Az 1. táblázat kiemelt adatait az 7. ábrán látható diagramban szemléltettem az iskolához kötődő tevékenységenként, ahol az összesítésekből jól kitűnik, hogy a munkahetek összetétele az utóbbi kb. 10 évben egy kicsit eltolódott mindkét irányban. Ez alapján megnőtt a közlekedésre fordított idő, és az iskolai kötelező tanórák száma az új kerettanterv szerint, viszont csökkent a szakkörrel, emeltszintű oktatással töltött idő még úgy is, hogy 2003-ban még nem volt kétszintű érettségi, még nem jártak a diákok emeltszintű oktatásra, valamint szintén csökkent a korrepetálásra, és a délutáni tanulásra fordított idő nagysága.

A kutatásom végső eredményét a 8. ábrán látható diagramban összesítettem. A 2014. évben végzős 12. évfolyamos szakközépiskolás diákok munkaheterei a 2003-as kutatáshoz képest nőttek heti 1,4 órával a régi képzés szerint (51,2-49,8 óra), az új kerettanterv szerint pedig 6,4 órával fognak nőni felmenő rendszerben a 2016/2017-es tanévtől (56,2-49,8 óra). A 13. évfolyamon a szakképzős diákok már az új kerettanterv szerint tanulnak 2013. szeptember 1-jétől, az ő heti „munkaidejük” 53,4 óra. A 14. évfolyamnál lehet látni a hatalmas különbséget: a „kimenő régi modulós OKJ-s képzésnél” 44 óra volt a heti „diákmunkaidő”, de a 2014/15-ös tanévtől kezdve ahol a tavalyi 13. évfolyamosok most már 14. évfolyamosok lettek, az ő heti „munkaidejük” már 53 óra. Náluk heti 9 órával nőtt a tanúlással kapcsolatos idő.

8. ábra: A napi és heti „diákmunkaidő” összehasonlítása kutatásonként, évfolyamonként (óra)

Forrás: saját készítés a kérdőívek összesítésekor készített táblázatok alapján

A diákokkal szemben támasztott magas követelmény, a minél magasabb megfelelési igény arra kényszeríti a diákokat, hogy felvegyék a „mókuskereket”, és ha érvényesülni akarnak, el akarnak valamit érni az életben – pl. bejutni egy színvonalas, neves egyetem államilag finanszírozott szakára –, akkor nincs megállás naponta közel 11 órán keresztül, és még nem pihent, nem kapcsolódott ki. Ez az óraszám meghaladja a felnőttek heti törvényes munkaidejét.

Irodalom

A kerettantervek alkalmazása – NEFMI, Budapest

www.nefmi.gov.hu/letolt/kozokt/kerettanterv_alkalmazasa.rtf - 2000. (letöltés dátuma 2014. okt. 29.)

A szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. számú törvény

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a1100187.TV (letöltés dátuma: 2014. október 28.)

Az új kerettanterv óraszámjai

http://eduline.hu/kozoktatas/2013/1/29/uj_kerettantervek_kozoktatas_tantargyak_ora_BO_74EW <http://kerettanterv.ofi.hu/> (letöltés dátuma: 2014. október 28.)

Központi programok – Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal

https://www.nive.hu/index.php?option=com_jumi&view=application&fileid=7&tip=kpr –

(letöltés dátuma: 2014. november 01.)

Magyarország térképe:

http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyarorsz%C3%A1g_r%C3%A9gi%C3%B3i (letöltés dátuma: 2014. május 18.) – *Városok bejelölése saját készítés*

Szénay Márta: A diákok „munkaideje” [http://www.ofi.hu/tudastar/tanulok-](http://www.ofi.hu/tudastar/tanulok-munkaterhei/diakok-munkaideje)

[munkaterhei/diakok-munkaideje](http://www.ofi.hu/tudastar/tanulok-munkaterhei/diakok-munkaideje) (letöltés dátuma: 2014. november 14.)

Személyes interjúk a kontroll kérdőívet kitöltő diákokkal 2014. október 20-22. között.

Melléklet 1.: *A kutatásban résztvevők létszámának nemenkénti, városenkénti, évfolyamonkénti és iskolatípusonkénti bemutatása (fő), valamint évfolyamonkénti megoszlása (%)*

Város	11. évfolyam			12. évfolyam			13. évfolyam			14. évfolyam			Összesen		
	ffi	nő	Ö	ffi	nő	Ö	ffi	nő	Ö	ffi	nő	Ö	ffi	nő	Ö
Kecskemét	15	36	51	14	33	47	3	32	35	0	36	36	32	137	169
Győr	4*	9*	13*	6*	18*	24*	9	8	17	11	19	30	30	54	84
Szombathely	4	9	13	0	16	16	1	6	7	8	17	25	13	48	61
Veszprém	5	16	21	0	11	11	4	17	21	4	18	18	13	58	71
Kaposvár	-	-	-	-	-	-	11	4	15	8	7	15	19	11	30
Gyula	7*	13*	20*	10*	10*	20*	-	-	-	-	-	-	17	23	40
Összesen	35	83	118	30	88	118	28	67	95	31	93	124	124	331	455
Évfolyam összesen (fő)	118			118			95			124			455		
Évfolyam megoszlása (%)	26			26			21			27			100,00		

*-gal jelzett 11-12. évfolyamos diákok szakiskolások, a többi tanuló szakközépiskolában tanul

Forrás: saját összeállítás a kérdőívek alapján